

Theorie

Letterlijk taalgebruik gebruik je als je ook daadwerkelijk datgene bedoelt wat je zegt. Bij letterlijk taalgebruik neem je iets dus heel **letterlijk**. Je zegt wat je ook echt bedoelt, letter voor letter.

Met **figuurlijk taalgebruik** wordt daarentegen juist iets anders bedoeld dan er wordt gezegd. Een voorbeeld van figuurlijk taalgebruik is de uitdrukking: *de kat uit de boom kijken*. Hier wordt **niet** bedoeld dat iemand letterlijk continu naar een kat staat te kijken die in de boom zit, maar **wel** dat iemand *een afwachtende houding* heeft. Er wordt dus iets anders gezegd dan eigenlijk wordt bedoeld.

Spreekwoorden zijn vaste **zinnen** die een **(levens)wijsheid** of **waarheid** bevatten, voorbeelden hiervan zijn:

- *Wie A zegt, moet ook B zeggen.*
- *De laatste loodjes wegen het zwaarst.*
- *Eerlijkheid duurt het langst.*
- *Na regen komt zonneschijn.*

Spreekwoorden staan altijd in de tegenwoordige tijd. Het is eigenlijk een soort bevestiging van hoe dingen nou eenmaal in de wereld gaan. Daarnaast zijn spreekwoorden ook vaak iets ouderwets.

Gezegden zijn vaste combinaties van woorden die niet op zichzelf staan. Oftewel een gezegde is niet een opzichzelfstaande zin, maar zijn **zinsdelen** die worden gebruikt in zinnen, bijvoorbeeld: *met hart en ziel*. Dit is geen hele zin en er moet dus nog wat voor en/ of achter. Voorbeelden hiervan zijn:

- *Maartje zingt dat lied **met hart en ziel**.*
 - *Wat je nu zegt is echt **een open deur**.*
 - *Door **weer en wind** laat ik de hond uit.*
 - *Op **stel en sprong** ging zij naar huis.*
- Gezegden bevatten **nooit een werkwoord!**

Uitdrukkingen zijn ook combinaties van woorden die een eigen **figuurlijke** betekenis hebben. In tegenstelling tot gezegden komt er in uitdrukkingen wel vaak een **werkwoord** voor. Het kunnen dus losse zinnen zijn. Alleen bevatten uitdrukkingen **geen waarheid of levensles**. Voorbeelden hiervan zijn:

- *Johan verspreekt zich, **nu komt de aap uit de mouw**.*
- *Die jongen **kijkt eerst de kat uit de boom**.*
- *Ik heb **geen rooie cent** meer.*
- *Let op Peter, volgens mij **voert hij iets in zijn schild**.*

Van spreekwoorden, gezegden en uitdrukkingen worden de **uitdrukkingen** het meest gebruikt.

Als je de **betekenis** van een spreekwoord, gezegde of uitdrukking wil vinden, kijk je in het woordenboek bij het **belangrijkste zelfstandig naamwoord**.

uitdrukkingen**betekenissen**

Daar is de deur	Iemand wegsturen
De deur bij iemand platlopen	Iemand heel vaak bezoeken
Met de deur in huis vallen	Meteen ter zake komen
Niet met iemand door één deur kunnen	Niet goed met iemand kunnen samenwerken
Niet om over naar huis te schrijven	Niet zo best
Van de daken schreeuwen	Aan iedereen kenbaar maken (iedereen mag het weten)
Uit je dak gaan	Buiten zinnen raken
Van een leien dakje gaan	Het gaat als vanzelf / heel makkelijk
Over het paard getild zijn	Heel verwaand zijn
Peentjes zweten	Zenuwachtig zijn
Van een mug een olifant maken	Van een klein probleem onnodig een groot probleem maken / erg overdrijven
De kat de bel aanbinden	Een moeilijke / gevaarlijke opdracht beginnen
De kat uit de boom kijken	Een afwachtende houding aannemen
Een kat in de zak kopen	Een miskoop doen
Kat in 't bakkie	Een eenvoudig karweitje
Een kat in het nauw maakt vreemde sprongen	Wie in nood zit doet soms onverwachte dingen
Nu komt de aap uit de mouw	Nu blijkt wat werkelijk de bedoeling was
Op stel en sprong (naar huis gaan)	Met grote haast
Wikken en wegen	Erg lang over iets nadenken en alle voors- en tegens afwegen
Willens en wetens	Met opzet / heel bewust iets doen
De hond in de pot vinden	Merken dat al het eten op is
De gebeten hond zijn	Overal de schuld van krijgen